

כך לומדים ההורים ניצוד לשפר את יחסיהם עם ילדיהם

כשהנרקה תחילת ההשמיע רעשים בחוץ, ניקש אחי יותם משני ההורים שעל הבימה שיגבירו את קולם ושידברו לתוך המיקרופון. כך, כמו בכל שבוע, כמו בכל יום, בשעה מסוימת, מתחיל טרקטור גדול ורועש לנקות את השוק שמאחורי בניין המרכז הקהיר לתלמי הטיטור נשמע כפנים היטב. אך איש מן הנוכחים אינו שמילב אליו, הכל מרותקים למה שנאמר מבעד לרמקולים.

שורות שורות, במיבנה האות ח', יושבים תושבי שכונת התיקווה בתוך האולם הגדול של המרכז הקהיר. נשים סורגות, ילדים קטנים, בעלים, כולם שקטים, הגה כמעט אינו נשמע, חוץ מטיטור המכונה הגדולה בחוץ וקולותיהם של אחי וההורים שעל הבימה.

כנתיים מספר אחי לקהל על המישפחה שאותה התכונן לראיין. במשך החודשים שהם נפגשים ולומדים ביחד פעם בשבוע, הספיקו ההורים להכיר קצת אלה את אלה והם אינם עוד זרים.

עליזה ומשה יושבים על הבימה. מכינים קצת במבוכה בקהל הרב. מסביב שקט. עליזה פותחת. היא כבר רגילה למיפגשים האלה, היא מופיעה בכל שבוע וכבר מיישמת את הדברים בבית. משה קצת יותר נבוך, הוא אינו מתמיד אינו מופיע לפגישות בדרך-כלל. את העקרונות, כך אמר, הוא משתדל ללמוד מאשתו.

עליזה מספרת על הבן הקטן, שהיה תלמיד מצטיין בלימודים. ילד צייתן וממושמע, עד שפיתאום, איברתי את השליטה עליו.

אחי, כמו מי שמכיר כבר את העמודים הכאים בספר, כי קרא אותו כבר פעמים רבות, אומר: "קורה הרבה פעמים שילד מציין שיעורים בסדר והדברים שלו מסודרים והכל במקום. ואז לא שמים לב אליו, כי הכל בסדר. אבל כשהוא

מלמדי ההורים אחי יותם בקורס להורים בשכונת התיקווה. תחזיק חזק בכיסא, שלא תימול!

אחרי החלק הראשון של הערב מתפורר הקהל לקבוצות קטנות יותר, כשכל קבוצה יושבת ביחד עם מנחה ומלכנים יותר לעומק בעיות שונות שמעלים הורים.

אב עם סמכותיות גברית

מי שבא מבחורין לשכונת התיקווה לקורס של בית הספר להורים, שאותו מארגן האגף לרווחה בעיריית תל-אביב, נדהם מההיענות הרבה של ההורים לפרוייקט. בית הספר פועל במקום כבר חמש שנים. בתחילה היה קשה מאוד לשכנע את ההורים בחשיבות הנושא, היה כמעט בלתי אפשרי להביא אותם, לפתוח אותם לרעיונות חדשים. אחרי מחזורים אחרים של הקורס תפס העניין תאוצה, ויותר ויותר הורים

מדגימים בעצרתה, וזורים לה כמה רעיונות, ושאר הטיפול נעשה בהמשך הקורס. באותו ערב בשכונת התיקווה ישבו בקהל גם זוג ארזים מח"ל, שבאו להתרשם ולראות איך מתבצע הפלא הפסיכולוגי, בו הורים לומדים כיצד להתנהג עם ילדיהם. שימעו של בית הספר להורים בארץ יצא בכל העולם. פה, מסתבר, הוא המקום היחיד כמעט בעולם שבו מקיימים את הקורסים הלכה למעשה, והם נחשבים להצלחה מסחררת. זוג הילדים השתאה למול הפתיחות של ההורים ולמול שיטות ההיגיון השונות שהוצגו.

שני ילדים, אחים בני 10 ו-11, שעלו על הבימה אחרי הוריהם, היו נבוכים. אחד מהם סיפר לקהל שהכל איתו בסדר, שהוא תלמיד טוב, שהוא כיתנים טובים עם ההורים. השני סיפר כעניינים מושפלות שמצבו דווקא לא כל-כך

ותעניש אותם ותסתכל כל יום מה הם עושים." משה: "אני רוצה לעזור לילד, אני רוצה שהוא ילמד, אני רוצה שהוא ישיג מה שאני לא השגתי בילדותי, אתה מציע לי לזרוק אותו?" אחי: "המקום שלו כמישפחה יותר חשוב לו וככל שהוא פחות ילמד, הוא יקבל יותר יחס, אז כדאי להתחיל היום. לא לזרוק אותו לגמרי, אלא לשנות את היחס. האחריות על הלימודים ועל השיעורים היא שלו, ואתם צריכים להבהיר לו שאתם תאבהו אותו באותה מידה אם הוא יצליח בלימודים או לא."

חלק מההורים מהנהנים בראשם לאות הסכמה, חלק מביטים באחי בעיניים פעורות, עדיין מתקשים לעכל את האמירות החדשות לאזניהם. אחי ממשיך, כרי לחזקו: "כשילד עושה שיעורים, אז לא אומרים לו כלום, כשהוא מצחצח שניים לא מעודדים אותו, מתייחסים לזה כאל

בחזית שכונת התיקווה

באים כדי לשמוע וללמוד. עדיין קשה מאוד לשכנע את האבות, החוזרים עיפיים מן העבודה, לבוא למיפגשים האלה, הם חושבים, בדרך-כלל, שהעניינים האלה הם בתחום אחריותן של האמהות, שהחינוך הוא עניין לגשים, שהאב צריך להראות סמכותיות גברית. אך גם דיעות קדומות אלה משתנות לאט-לאט, ויותר ויותר אבות נראים בפגישות, אם כי לא באים כאופן קבוע כמו האמהות. בכל מיקרה, גם אם רק האם מופיעה, לומדת, נפתחת ומשתנה, כל האווירה בבית משתנה לחלוטין, והאב רואה ולומד בבית, או שמשתכנע לבוא מפעם לפעם כדי לראות מה זה ומה מלמדים שם.

בשכונת התיקווה יש קבוצה של צעירים לילדי השכונה העובדים בהתנדבות, עובדים מבית לבית בשכונה, מסבירים להורים את חשיבותן של בתי הספר, את השפעתן הטובה של הקורס על היחסים בבית ומשכנעים את התושבים לבוא ולקחת חלק בפרוייקט.

בתי הספר להורים מתקיימים במקומות רבים בארץ, התקופה הראשונה בכל מרכז חדש היא בניהולם של אנשי מכון אדלר, אחרי שהדברים מתמסדים, מועבר הניהול, בדרך-כלל, לעירייה המקומית, כשמכון אדלר מספק את המנחים, לעיתים גם את הפסיכולוגים.

בסדר, שהוא אינו מרוצה מהמתרחש בבית, אחרי כמה שאלות מנחות סיפר הילד שהוא מקנא באחיו, שהיה רוצה, ולוא לתקופה מסוימת, שההורים ישימו לב אליו קצת יותר מאשר לאחיו, שמתחיל בניהולם שיהיו כאופן ברור ומוחלט לטובתו — למרות שאחת מן השיטות הנלמדות בבית הספר להורים היא שלא להתערב במריכות בין אחים, אלא לתת להם לסגור את העניינים ביניהם. המבוגרים באולם היו שקטים, הילד אמר את דבריו בכנות גמורה. הוא התרגש וגימגם קצת, ונדמה היה שעומדות לו דמעות בעיניים.

בשלב האחרון של הראיון, אחרי שמדברים עם הילדים שלא בנוכחות הוריהם, נקראים ההורים בחזרה אל הבימה, וכל המישפחה יושבת יחד לסיכום סופי. בסיכום הוחלט, על דעת ההורים ושני האחים, שלמשך תקופה מסוימת יהיו ההורים לטובת ילד אחד, גם במריבות, גם בדברים אחרים.

אחרי שבוע נראו שני הילדים בפגישת כשהם עליונים וטובי לב. הם סיפרו לאחי כי הדברים כאמת התנהלו כמו שהוחלט, אבל אחרי פעם או פעמיים שההורים אכן היו לטובתו של האח האחד, נמאס לכולם — זה הצחיק את כל בני הבית, הדברים יצאו, כולם נפתחו והמצב השתפר במהירות.

מוכן מאליו. אבל כשהוא לא בסדר, אז מתייחסים אליו כל הזמן, ומהמצב הזה צריך לצאת." ההורים היושבים על הבימה משמשים דוגמה להעביר את התאוריות וההדרכה לשיפור היחסים בבית בינם לבין ילדיהם.

ילד עם דמעות בעיניים

כשנפתח בית הספר להורים בשכונה הסמוכה לשכונת צהלה היוקרתית בפרבר תל-אביב, ביקשו זורי הילדים מצהלה שיפתחו גם עבורם מוסד דומה. יותם אמר שהם מומוגנים לבוא לשכונה הסמוכה ולהשתתף בפעילות שם. חלק מן האמהות הסכימו לבוא, וראו שלא השוב המעמך החברתי ולא השונה ההכנסה הכספית וההשכלה — כולם נתקלים באותן בעיות עם ילדיהם. אחרות לא הסכימו לבוא, בטענה שהן אינן יכולות להרשות לעצמן לשבת ביחד עם עוזרות הבית שלהן ולהשוף את עצמן לפניהן. הן לא הלכו והתפסידו.

לפעמים מתרחשות טענות מרגשות מאוד על הבימה, לפעמים הדברים יותר רגילים וקריינים, בדרך-כלל לא פותרים את בעיותיה של המישפחה המתראינת בזמן הראיון, אלא רק

מתחיל לעשות בעיות. מתגייסים עם כל הלב, ואז אבא בא מקורם הביתה מהעבודה ולוקח את הילד לשוחח של גבר אל גבר, והבן פיתאום מרגיש חשוב ומרגיש שבצורה האלה ניתנת לו תשומת לב גדולה יותר מאשר אלו התנהג טוב בסדר." הדברים מופיעים. המישפחות בקהל מקשרות בנות ואחי ממשך: "אני חושב שבדרך-כלל ילדים אורבים ללמוד, אבל תמיד המקום של הילד כמישפחה יותר חשוב לו, ואם הוא צריך להקריב משהו בלימודים, או לעשות בעיות כדי להשיג תשומת-לב, הוא יעשה את זה."

משה: "הגענו למצב שאם הילד אומר שאין שיעורים, אנחנו לא מאמינים לו ומבקשים שיביא חתימה מהמורה."

לאחי נדלק אור בעיניים. כאילו זה המישפט שחיכה לו כל הערב. לפי התאוריות של אדלר ושל בית הספר להורים, אחד הדברים הגרועים שיכולים הורים לעשות הוא להתערב בשיעורי הבית של ילדיהם.

אחי: "אולי תשכרו בלשני יש כל מיני שיטות חדישות לברוק, יש היום מצלמות אלקטרוניות ושילכלים אחרים, כמו חזק בכיסא." הוא פונה למשה, "שלא תיפול, הדבר הכי גרוע שאתה יכול לעשות לילדים זה להתערב בלימודים שלהם. אתה רוצה שהם לא ילמדו טוב? תברוק אותם

● **אז אולי צריך לחנך את המורים?** אנחנו עובדים גם עם המורים, אבל זה לא מספיק, כי אם מורה כזאת קוראת לכל ההורים בתחילת השנה ומבקשת מהם שלא יתערבו בשיעורי הבית של ילדיהם, ההורים מייד חושבים שהיא לא בסדר ורצים להתלונן אצל המנהל ומבקשים שיחליף אותה.

ההורים הופכים את הדבר לעיסוק העיקרי בחיים, וזה מעכיר את היחסים בבית. אנחנו המצאנו שיטה מעניינת — להתעניין בלי להתערב. אם ההורה מתעקש להיות מעורב, שיתעסק בנושאים אקדמיים, שיקח אטלס ומפות, שיקרא לילד מהתנ"ך, מספרים, או מה שהוא רוצה, אבל שלא יתערבו בשיעורים — אלה דברים של הילד. (המשך בעמוד 32)

בנושא של השיעורים, שיעורי הבית, עשינו מה פכה כשאמרנו שזו עבודה עצמית.

● **מה המהפכה?** כל הזמן ההורים עוורים לילדים בשיעורים ומתערבים ובודקים את הילד אם הכין או לא, מטלפים למורה לברר אם אלו אכן השיעורים שנתנה ומה היו השאלות. ההורים הופכים לפקידים של משרד החינוך ונותנים עונשים ועושים עניין שלם. וגם המורה דוחפת אותם לכך, כשהיא מבקשת מההורים שיחתמו לילד ביומן, ואז ההורים הופכים לבלבלים.

נעשו מחקרים שהראו מישפחות שהיחסים בין ההורים לילדים היו טובים מאוד עד גיל 6, ואחרי כך הופרעו, בגלל נושא שיעורי הבית.

גם וגם. אנחנו באנו עם רעיון חדש — להשפיע על הילד שיבחר בעצמו.

● **מה זאת אומרת?** ליצור מערכת יחסים שבה הילד יאות לבחור מה שאנחנו חושבים לחיובי.

● **מי אנחנו שנקבע מה חיובי?** נכון, אבל אנחנו רוצים שיבחר בדרך בונה, שיהיה אדם שנעים להיות איתו ושיתרום להברה שבה הוא חי.

גם מהבחינה הדמוקרטית ומבחינת חריות האדם אנחנו מסכימים שאדם צריך ללמוד — יש זכות לדעת, וככל שיש לאדם יותר ידע, יש יותר סיכוי שיבין את הדמוקרטיה. ואם זו ההנחה הבסיסית, הרי שכדי ללמוד צריך לקום בבוקר, להתלבש ולהיות בבית הספר בשעה מסוימת.

בבית-לסין בתל-אביב. במשך תקופה ארוכה שמתילב שבאולם יושב שחקן מאוד מפורסם והוא מופיע בקביעות. בירתת אם יש לו ילדים, ונאמר לי שלא. יום אחד לא יכולתי להתאפק, ניגשתי אליו ושאלתי מה הוא עושה שם, והוא ענה לי שזו ההצגה הכי טובה בעיר.

● **אתה מביים את הדברים?** לא, הכל אמיתי, כמו שהשחקן ההוא אמר: ההצגה הכי טובה בעיר. המטרה היא שאנשים ילמדו מהחיים. כל העקרונות שאנחנו רוצים ללמד קיימים בראיות ובמיקרים אמיתיים, לא צריך להמציא כלום. אנחנו מלמדים, למשל, שאפשר לחנך ילדים גם בלי לתת עונשים.

● **אתה מתכוון לעונש פיסי, או לעונש בבל?**